

DOCUMENTE ALE BRESLEI TĂBĂCARILOR DIN ORĂȘTIE, EXISTENTE ÎN ARHIVELE HUNEDORENE

OLIMPIA PALAMARIU

Comunicarea de față se bazează pe un material documentar inedit și anume protocoalele breslei argăsitorilor de cordovane din Orăștie pe anii 1803—1863, încercînd să aducă o modestă contribuție la cunoașterea evoluției meșteșugarilor din Orăștie și din județul Hunedoara.

Orăștia a fost cunoscută întotdeauna ca un oraș al meseriașilor, produsele executate de meșterii locali fiind cunoscute și răspîndite pe o arie largă în întreg sud-vestul Transilvaniei și chiar mai departe¹.

O primă atestare documentară a existenței breslelor la Orăștie o constituie documentul din 9 noiembrie 1376, prin care Ludovic, regele Ungariei, înnoiește statutele pentru cele 19 bresle din orașele Sibiu, Sighișoara, Sebeș și Orăștie, dîndu-se dreptul de breaslă măcelarilor, brutarilor, pielarilor, tăbăcarilor², adică pentru 25 de branșe meșteșugărești³.

În perioada care urmează după 1376, reținem ca element specific pentru viața economică a Orăștiei existența a 6 branșe de pielărie, organizate în bresle separate⁴, în care, pătrunderea românilor era îngreunată sau chiar oprită. Acestei stări de lucru i se pune oarecum capăt prin constituirea breslei argăsitorilor de cordovane, a cărei renume a depășit pînă și hotarele țării.

Preocuparea permanentă pentru prelucrarea pieilor a fost favorizată de bogăția acestei regiuni atît în animale domestice: oi, capre, cît și în animale sălbatice: urși, jderi, vulpi care sălășluiau în pădurile dimprejur. Condițiile geografice au fost de asemenea favorabile, și anume existența celor două cursuri de apă, Valea Sibișelului și Valea Grădiștei, care aveau confluența chiar în centrul orașului, apa fiind un element necesar pentru practicarea acestei meserii.

Ca și celelalte bresle din Transilvania și breasla argăsitorilor din cordovane era o asociație patronală în care numai patronii hotăreau atît ființarea cît și rezolvarea tuturor problemelor ce se iveau⁵.

Referindu-ne la modul de organizare al acestei bresle se poate spune, cu certitudine, că avea un caracter rigid, de castă, pătrunderea în sînul breslei limitîndu-se la 30 de membri. Acest fapt reiese din protocolul datat 5 februarie 1838 în care în răspunsul dat unui suplicant pe nume Radu Chira se spune că: „numărul membrilor de 30 este suficient pentru aceste împrejurimi reduse“. Ca și în alte cazuri se încerca

¹ I. Iliescu, T. Istrate, *Orăștie — 750 de ani*, Deva, 1974, p. 50.

² *Crestomație pentru studiul istoriei statului și drepturilor RPR.*, Ed. Științ., București, 1958, vol. II, pp. 187—191.

³ I. Iliescu, T. Istrate, *op. cit.*, p. 51.

⁴ *Ibidem*, p. 52.

⁵ E. Pavlescu, *Meșteșug și negoț la români din sudul Transilvaniei* (sec. XVII—XIX), Ed. Acad. R.S.R., București, 1970, p. 135.

mereu să se păstreze un echilibru între producție și consumație⁶. Zona de desfășurare a produselor breslei se limita la Valea Mureșului mijlociu, întinzându-se spre vest, până la Ilia și Dobra, iar spre est ajungând până la Aiud sau chiar Turda⁷.

Un răspuns asemănător se da unui alt solicitant, pe nume Gheorghe Stoichiță, membru al breslei tăbăcarilor din Făgăraș ce își stabilește domiciliul la Orăștie. Deși acesta se obligă a suporta „taxa pentru străini” nu este admis pe motiv că „numărul de membri ai breslei, conform statutului, este de 30”, iar acest număr fiind complet „cererea nu poate fi satisfăcută deocamdată”. De obicei, primirea de noi membri în breaslă se făcea de două ori pe an în cadrul ședințelor mari, fiind bazată pe aprecierile făcute asupra lucrării speciale pentru calificare și însoțită întotdeauna de specificația ca suplicantul să fie căsătorit și să achite taxa de intrare în breaslă. Ceremonialul era urmat de masa pe care trebuia să o dea acesta membrilor breslei, care nu era numai un prilej de înveselire ci și un simbol⁸.

Pentru ca un tânăr să fie primit în breaslă, trebuia să înceapă cu ucenicia. Vârsta ucenicului varia între 16¹⁰ și 19 ani¹¹, dar se întâlnesc și cazuri în care vârsta solicitantului este și de 24 ani¹², ca a tânărului Iosif Clonța.

Angajarea ucenicilor se făcea îndeobște pe o perioadă de 3 ani ca, de exemplu, în cazul copilului Pop Ioan, căruia adunarea breslei, cunoscându-i „purtarea bună” și faptul că se trage „din părinți onorabili”, îi aprobă „angajarea pe 3 ani la patronul Czreitlinger Mathyas”¹³. Se întâlnesc însă și excepții și anume angajări de ucenici pe 4 ani și pe 5 ani ținându-se, probabil, cont de vârsta tânărului în momentul angajării. Astfel Kelemen Gheorghe este angajat ucenic pe 4 ani la meșterul Ioan Peia¹⁴ din dorința tatălui său Kelemen Mihaly, meșter și el în aceeași breaslă. În cazul al doilea intervine înțelegerea dintre meșterul Stoica Petru și tatăl copilului¹⁵.

Din registrele breslei rezultă că sînt și cazuri de abatere de la regulament, cînd angajarea ucenicului s-a făcut pe 2 ani așa cum s-a procedat cu Nicolae Radu, fiul lui Mitruț Radu, meșter în breaslă¹⁶.

Înțelegerile dintre meșteri și părinți prevedeau, de obicei, ca ucenicul să primească mîncare și îmbrăcăminte pe toată durata ucenicii. Dar nu întotdeauna mîncarea era suficientă, așa după cum reiese din plîngerea mai multor ucenici, printre care și Lutz Antal¹⁷ fugit de la patronul său, Radu Gheorghe, pe motiv că l-a „flămînzit în permanentă” și i-a „luat banii”.

⁶ *Ibidem*, p. 137.

⁷ *Protocol al breslei tăbăcarilor din Orăștie*, Arh. St. Deva, fond breasla tăbăcarilor, 13. dec. 1836, dosar 28, fila 84.

⁸ *Ibidem*, 3 febr. 1834, dosar 28, fila 46.

⁹ E. Pavlescu, *op. cit.*, p. 164.

¹⁰ *Protocol...*, 8 mart. 1838, dosar 20, fila 5.

¹¹ *Ibidem*, 26 oct. 1804, dosar 24, fila 4 (verso).

¹² *Ibidem*, 28 iul. 1807, dosar, 24, fila 3.

¹³ *Ibidem*, 19 oct. 1830, dosar 28, fila 7.

¹⁴ *Ibidem*, 7 febr. 1831, dosar, 28, fila 9.

¹⁵ *Ibidem*, 8 febr. 1829, dosar 28, fila 1.

¹⁶ *Ibidem*, 25 apr. 1852, dosar 1.

¹⁷ *Ibidem*, 4 febr. 1833, dosar 28, fila 26.

La acest neajuns se adaugă condițiile grele de muncă și maltrătarile care sporeau continuu nemulțumirile ucenicilor soldate, de cele mai multe ori, prin fuga de la stăpîn.

Același Lutz Nicolae își părăsește stăpînul pe motiv că s-a „îmbolnăvit la lucrul cel mult”¹⁸, iar ucenicul Bucur Tudor vine în fața adunării să se plîngă de stăpînul său, Fehete Avram, care l-a bătut și pentru „acest lucru” cere satisfacție¹⁹. În primul caz, nemulțumitul ucenic este mutat la alt stăpîn, iar pentru al doilea rezoluția este „că amîndoi sînt vinovați”, fiind pedepsit stăpînul cu amendă de 3 forinți, iar ucenicul rămînînd doar cu bătaia primită.

Slobozirea din ucenicie (inășie) era principial, condiționată numai de îndeplinirea corectă a termenului ei, de examinare cunoștințelor meșteșugărești dobîndite, precum și de bună purtare²⁰. Îndeplinind aceste condiții, ucenicul Ioan Gruîța este declarat calfă în adunarea din 14 august 1839. În subsidiar însă se întîlneau și alte modalități de rezolvare. Astfel, meșterul Munteanu Ioan își eliberează pe fiul său Nicolae²¹ după care anunță adunarea breslei. Deși această modalitate constituie o abatere de la regulamentul, adunarea este de acord, întrucît la eliberare au fost de față un număr de 9 membri ai breslei în fruntea cu starostele.

Odată cu dobîndirea acestui calificativ, calfele nu obțineau și libertate deplină de acțiune. Pentru aceasta mai era nevoie să îndeplinească stagiul și călătoria de calfă. Satisfăcînd stagiul și efectuîndu-și călătoria de peregrinare (studii), tînărul revenea în fața adunării, de la care solicita fixarea anului, pentru lucrarea de specialitate (remek). Cu această ocazie își exprima dorința de a i se repartiza pieile necesare pentru lucrarea respectivă. În adunarea din 19 noiembrie 1838, cererea formulată de Radu Chira în această direcție, este acceptată „întrucît patronul lui confirmă purtarea bună” pe care a avut-o și se admite anul de remek, numîndu-se meșterii observatori Czreitlinger Ianoș și Peia Ioan.

Nu rareori se întîmplă ca solicitantul să ceară breslei răscumpărarea anului de lucrare specială (remek). În acest sens procedează calfa Daniel Moldovan, care cere să i se „admită răscumpărarea anului de remek cu 40 florini”, avînd, „efectuat stagiul de peregrinare” și neuitînd, bineînțeles, să amintească adunării că nu e singurul care a solicitat așa ceva, adică să fie și el ajutat așa cum au fost „alți flăcăi străini, de aici”. Răspunsul breslei este bine gîndit, motivîndu-se că „n-a lucrat corect și nici purtare bună n-a dovedit” mai ales față de patronul său căruia i-a zis „mie nă-mi poruncești”²².

Iată deci că existînd astfel de precedent de care calfa a știut să uzeze cu măiestrie, adunarea breslei a fost nevoită să găsească un răspuns fără drept de apel.

Dar nu va trece mult timp și se va renunța oficial la anul de lucrare specială, așa după cum reiese din Instrucțiunile provizorii referitoare la reglementarea negoțului și industriei din Transilvania, din 25 noiembrie 1851. Este concludentă în acest sens nota apărută în protocolul din 17 decembrie 1851 consemnată de notarul țehului Ladislau Muntean.

¹⁸ *Ibidem*, 6 febr. 1832, dosar 28, fila 14.

¹⁹ *Ibidem*, 31 iul. 1811, dosar 24, fila 15.

²⁰ E. Pavlescu, *op. cit.*, p. 144.

²¹ *Protocol...*, 24 nov. 1836, dosar 28, fila 82 (verso).

²² *Ibidem*, 6 oct. 1836, dosar 28, fila 80.

„Supt anul 1851 s-au stricat Privilegia date czechului nostru care s-au dat de Franciscus I-ul craiul nostru, și s-au rinduit de înalta curte toate poruncile și legile nouă tuturor și s-a stricat și anul de remek“. Această hotărâre apare ca o încercare a guvernului de a înlătura reguli și obiceiuri de producție devenite stingheritoare.

Revenind la cele spuse mai înainte, odată cu cererea era aprobată și era fixat obiectul remekului, calfei nu-i rămânea altceva de făcut decît să execute în termenul fixat de adunare. Abia după ce lucrul era terminat, se convoca întreaga breaslă care cerceta și hotăra asupra lucrului și a cereri formulate de calfă, de a fi primit în breaslă. Răspunsuri pozitive, ca cel dat calfei Iacob Gheorghe²³, „lucrarea corespunde, solicitantul fiind și căsătorit, se admite primirea în asociație“, sînt rare.

Nu de puține ori se întîmplă ca un candidat să fie respins, motivîndu-i-se că: „lucrarea nu se prezintă ca o lucrare de specialitate, suplicantul nu poate fi primit, se recomandă să prezinte o altă lucrare“²⁴.

S-au întîlnit însă cereri și de genul celei formulate de calfa Horvath Ferencz²⁵ care nu vrea să fie „primit ca membru al breslei“ ci să fie lăsat mai departe calfă fie pentru că nu avea suma necesară de a plăti taxa de intrare, fie pentru că nu avea spațiu suficient și unelte necesare pentru a ține „lucrătoarea“ (atelierul).

Cei care prin hotărîrea adunării și plata taxei de intrare erau primiți în breaslă aveau dreptul să aibă atelier și deveneau meșteri. Așa după cum am mai arătat, numărul meșterilor — membri ai breslei era de 30. De această cifră se loveau ca de un zid de granit foarte multe cereri, pînă la evenimentele revoluționare din 1848—1849. După această dată și, mai precis, după apariția instrucțiunilor din 25 noiembrie 1851, numărul membrilor este în continuă creștere. Astfel, din protocolul din 5 februarie 1862²⁶ reiese că numărul membrilor breslei s-a ridicat la 48.

Pînă în 1851, s-a încercat într-un anume fel să se pună capăt nemulțumirilor iscate de rezolvarea preferențială a cererilor de primire în breaslă, recurgîndu-se la formula pe care mi-aș permite să o numesc *patron stagiar*. Adică, solicitantul era primit ca membru al breslei „cu condiția să nu angajeze ucenic și nici lucrător pînă ce nu va putea intra în rîndul celor 30 de membri“²⁷. Acest lucru era posibil în urma decesului unuia din membri breslei²⁸. Pînă atunci, așa numitul „patron stagiar“ putea să lucreze acasă la el pentru interese personale.

În ceea ce privește starea civilă și proporția etnică a membrilor breslei, o condiție sine qua non a primirii în breaslă era aceea de a fi căsătorit, iar ca proporție românii formau 70% din numărul total al membrilor, după cum se poate observa în lista din 8 februarie 1829. Din totalul de 28 membri 20 erau români, 7 maghiari și 1 german.

Ar fi însă o greșeală să credem că singurii care practicau această meserie erau doar cei din ierarhia profesională. Așa ar fi trebuit să fie, și breasla se silea să o impună ca regulă absolută²⁹. Astfel, în adunarea

²³ *Ibidem*, 15 febr. 1832, dosar 28, fila 16.

²⁴ *Ibidem*, 5 febr. 1833, dosar 28, fila 25.

²⁵ *Ibidem*, 21 nov. 1832, dosar 28, fila 22.

²⁶ *Ibidem*, 5 febr. 1862, dosar 1, fila 279.

²⁷ *Ibidem*, 1 febr. 1841, 7 iun. 1841, dosar 28, fila 137.

²⁸ *Ibidem*, 30 iul. 1840, dosar 28, fila 133.

²⁹ E. Pavlescu, *op. cit.*, p. 177.

din 9 noiembrie 1857, Dumitru Sibişan, Nicolae Muntean și Kleinsnek Karol sînt amendați cu cîte 5 florini fiecare pentru că „au luat mîină străină, în țeh, la lucru”³⁰, iar în 23 noiembrie 1858 același Kleisnek Karol este amendat cu 30 creițari fiindcă au dat de lucru calfei „care nu era membru de breaslă”³¹.

Pentru a exprima voința colectivă în raporturile dintre membri sau dintre aceștia și breaslă, iar pe plan extern raporturile cu alte instituții similare, trebuia să existe o autoritate. Această autoritate era sfatul breslei, care aducea la îndeplinire toate hotărîrile forului suprem, adunarea breslei.

Demnitarii sfatului breslei erau, așa după cum reiese din documente, starostele sau țehmeșterul bătrîn, meșterul pentru tineret, tata meșterul și notarul, care erau aleși prin vot, iar bătrînii, colaboratorii și decanii în număr de cîte 2 care erau numiți³².

Cel care a deținut recordul realegerii în funcția de staroste a fost Csat Ianoș, ales de 4 ori, apoi Moldovan Ștefan și Krissovcics Gyorgy de cîte 3 ori.

Pentru funcțiile îndeplinite, adunarea generală anuală din 1 februarie 1836 trece în socoteli pentru anul 1835 suma de 41 florini ce constituiau plățile date acestora. Dintre toți, notarul secretar are plata cea mai mare, anume 10 florini.

Criteriul după care se făcea alegerea în funcții era majoritatea absolută a voturilor, iar durata pentru care se făceau alegerile era de 2 ani. Alegerea se făcea în cadrul adunării generale a breslei. Adunările se țineau la casa starostelui, așa cum reiese din toate procesele verbale, a căror formulă de început era „s-a ținut adunarea... la casa dumnealui țehmeșterului...”. Acestea aveau loc ori de cîte ori era nevoie de o hotărîre sau de soluționarea unor cereri. Pentru că adunarea tuturor membrilor breslei era un lucru destul de greu, se recurge la o altă formulă și anume la convocarea unei comisii formată în 1857 din 6 membri³³, în 1861³⁴ din 8—9 membri, în 1862³⁵ din 17 membri. Este de remarcant faptul că în componența ei intrau numai români. Din această comisie făceau parte în mod obligatoriu starostele și comisarul. Acesta din urmă este o personalitate locală numită în demnitate de autoritatea în a cărei competență intra breasla. Printre aceștia amintim pe Banyai Ladislau, jude al orașului, Kastal Antal, Phaffenhuber Karl, Schulleri Wilhelm.

Referindu-ne la munca desfășurată în breasla argăsitorilor de cordovane, o putem încadra în domeniul manufacturier. Ea constă în curățirea pieilor, tăbăcirea lor și impregnarea cu culoare. Materia primă necesară membrilor breslei era procurată de organizație și distribuită membrilor breslei contra cost, așa după cum reiese din protocolul încheiat în 8 martie 1830, în care hotărîrea breslei este că „pieile cumpărate în ziua dinaintea țîrgului mare, să fie date celor ce au banii atunci la orele 2⁴. Uneltele pentru muncă constituiau avutul obștesc al întregii bresle, așa

³⁰ *Protocol...*, 9 nov. 1857, dosar 1, p. 192.

³¹ *Ibidem*, 23 nov. 1858, dosar 1, p. 224.

³² *Ibidem*, 4 febr. 1839, dosar 28, fila 114.

³³ *Ibidem*, 5 iun. 1857, dosar 1, p. 185.

³⁴ *Ibidem*, 1861, dosar 1, p. 264.

³⁵ *Ibidem*, 1862, dosar 1, p. 283.

după cum reiese din protocolul încheiat în 5 noiembrie 1862, în care se arată că „s-au cheltuit pentru sersamuri“³⁶, 6 forinți³⁶.

Obligația de a munci o aveau toți de la ucenic pînă la patron. Durata și plata muncii pentru ucenici și calfe era la cheremul patronului și nu rare sînt plîngerile ucenicilor și calfelor împotriva exploatării. Așa de exemplu calfele în anul de lucrare specială, Boer Petru și Radu Chira, roagă adunarea să ia seama la faptul că stăpînul lor le cere „să lucreze din zori și pînă-n noapte fără-ncetare pentru plata mică de 40 de florini“³⁷.

Marfa obținută era destinată vînzării ce avea loc în tîrguri. O serie de hotărîri ale breslei veneau să reglementeze conflictele dintre membri ei, ca aceasta — consemnată în protocolul din 27 martie 1840. Ca urmare a faptului că unii membri au vîndut marfă în drum spre tîrg (primind un preț mai bun decît alții pentru că nu aveau de unde alege n.n.) se hotărăște aplicarea unei amenzi de „12 forinți celor care ar cuteza să mai facă acest lucru“³⁸. În schimb, vînzarea pieilor la întoarcerea de la tîrg în drum spre casă era admisă³⁸. Meșterii își aveau locurile lor stabilite în tîrguri așa cum reiese din plîngerea lui Iancovics Tamaș făcută împotriva lui Dănilă Stanciu, care i-a ocupat locul din tîrgul Vințului și nu a vrut să-l părăsească. Reacția adunării este destul de aspră Dănilă Stanciu fiind amendat conform art. 178, cu 5 florini³⁹. Vînzarea nu se putea face decît de meșteri în persoană⁴⁰. Cei care încercau să se abată de la normele stabilite erau amendați, iar în caz de recidivă, amenințați chiar cu alungarea din localitate și din breslă.

În cazul în care un membru al breslei era victima unei întîmplări nenorocite, acesta primea ajutor din partea breslei. Ajutorul consta, în special din împrumuturi în bani. Astfel, meșterului sărac Griff Ianoș, care se retrage din asociație în satul său Iernut i se acordă 10 florini pentru cheltuieli de drum⁴¹. Văduvei lui Rajkov Matjas și celei lui Radu Gheorghită li se acordă tot cîte 10 florini⁴². Dar ajutoare din partea breslei primesc și oamenii din afara ei, ca de exemplu, oamenii arși din satul Romos „care primesc 15 florini din lada breslei“⁴³, sau „mai mulți oameni năpăstuiți bistrițeni, cărora le-a ars casa“⁴⁴. De aceste ajutoare se bucură bisericile⁴⁵, școlile⁴⁶ și spitalul din Orăștie⁴⁷.

În atribuțiile breslei intra și judecarea și sancționarea abaterilor, contravențiilor și neglijențelor săvîrșite de membri ei. Pentru faptul că au lipsit de la înmormîntarea unui membru al breslei, Kelemen Mihaly și Fehete Avram plătesc cîte un florin amendă⁴⁸. Căpușan

* Probabil în 24 martie, deci cu o zi înainte de 25 martie (Bunavestire) cînd avea loc tîrgul (n.n.).

³⁶ *Ibidem*, 5 nov. 1862, dosar 1, p. 287.

³⁷ *Ibidem*, 3 aug. 1838, dosar 28, fila 108.

³⁸ *Ibidem*, 27 mart. 1840, dosar 28, fila 132.

³⁹ *Ibidem*, 4 febr. 1858, dosar 1, p. 203.

⁴⁰ E. Pavlescu, *op. cit.*, p. 253.

⁴¹ *Protocol...*, 27 mai 1834, dosar 28, fila 49.

⁴² *Ibidem*, 8 iun. 1842, dosar 1, p. 17.

⁴³ *Ibidem*, 16 iul. 1851, dosar 1, p. 70.

⁴⁴ *Ibidem*, 5 iun. 1857, dosar 1, p. 185.

⁴⁵ *Ibidem*, 10 febr. 1835, dosar 28, fila 55.

⁴⁶ *Ibidem*, 21 ian. 1852, dosar 1, p. 75.

⁴⁷ *Ibidem*, 10 dec. 1853, dosar 1, p. 148.

⁴⁸ *Ibidem*, 6 iul. 1809, dosar 24, fila 8 (verso).

Gheorghe pentru că „a insultat bresla cu vorbe grele (înjurături)“ se pedepsește cu 3 florini⁴⁹. Chiar și bătaia este aplicată celor care nu au o comportare corespunzătoare. Astfel, Vasile Dărăbanț a insultat mai mulți membri ai breslei și se pedepsește cu „6 lovituri de biță“⁵⁰. Același sentință se dă în cazul ucenicului Nagy Sandor care, împreună cu calfa, ar fi furat țuică de la stăpîn. El primește 6 bite tari pentru că a furat, iar calfa 3 florini pentru că l-a încurajat⁵¹.

Suspectată de faptul că întreține legături „tainice -nafara legii“ Vuța lui Iacob Dumitru este aspru admonestată, iar văduva lui Kleisnek Peter pentru aceleași motive este obligată „să plece din oraș spre a nu mai fi de batjocura breslei“⁵².

Neglijența este și ea pedepsită, Kleisnek Karol este amendat cu 15 crețari pentru că „a lăsat lada deschisă și a mers afară să pipe“⁵³.

Și, în sfîrșit, citeva lucruri despre relațiile financiare existente între membrii breslei.

Împrumuturile de producție au fost în uzul meșteșugarilor și al negustorilor din toate timpurile⁵⁴. În cazul nostru ele se realizau din banii breslei pentru care se percepea o dobîndă de 30%⁵⁵ în 1862, cu toate că beneficiau de aceste împrumuturi nu puține sînt cazurile cînd membrii breslei se ruinau din diferite motive. Dealtfel împărțirea membrilor breslei în „bogați“ și „săraci“ o face chiar comisarul Phaffenhuber prin hotărîrea din 17 mai 1853⁵⁶, care se referea la plata taxei lunare și prevedea împărțirea membrilor breslei în două categorii: unii care plătesc 2 zloți pe lună și alții care plătesc 1 zlot, „pentru că nu pot să plătească cel sărac ca cel bogat“.

În categoria meșterilor săraci putem să-l încadrăm și pe Horvath Ferencz care în 25 aprilie 1852 anunță breasla că este nevoit să dea drumul calfei sale pentru că „nu are să-i dea de lucru“⁵⁷. Cu timpul însă, se accentuează inegalitatea, ca urmare a păturunderii tot mai mult în sinul breaslelor a relațiilor capitaliste.

Odată cu intensificarea producției de mărfuri, cerințele pieței crescînd, breslele nu le mai pot satisface. Dezvoltarea industrială începe să împingă meșteșugurile pe plan secundar. În aceste condiții breslele constituie o frînă în calea dezvoltării forțelor de producție⁵⁸.

Articolul 8 al Legii din 27 februarie 1872 le desființează în vechea lor formă, păstrînd asociații de profesioniști cu caracter civil, lipsite de orîce drept de monopol și schimbînd cu desăvîrșire fața de pînă acum a organizării economice⁵⁹.

Documentele păstrate în arhivele hunedorene consemnează această stare de lucruri și la Orăștie pentru o perioadă de încă 20 de ani, pînă în 1884.

⁴⁹ *Ibidem*, 8 febr. 1810, dosar 24, fila 9 (verso).

⁵⁰ *Ibidem*, 9 febr. 1810, dosar 24, fila 10.

⁵¹ *Ibidem*, 13 dec. 1836, dosar 28, fila 85.

⁵² *Ibidem*, 21 mai 1835, dosar 28, fila 62.

⁵³ *Ibidem*, 9 aug. 1858, dosar 1, p. 218.

⁵⁴ E. Pavlescu, *op. cit.*, p. 270.

⁵⁵ *Protocol...*, 5 febr. 1862, dosar 1, p. 282.

⁵⁶ *Ibidem*, 17 mai 1853, dosar 1, p. 88.

⁵⁷ *Ibidem*, 25 apr. 1852, dosar 1, p. 78.

⁵⁸ I. Lungu, Vasile Radu, Benjamin Basa, Ion Raica, Mircea Valea, *Meșteșuguri și meșteșugari din — sud-vestul Transilvaniei*, Ed. St. București, 1970, p. 88.

⁵⁹ E. Pavlescu, *op. cit.*, p. 370.

LES DOCUMENTS DU CORPORATION DES TANNEURS D'ORAȘTIE
EXISTANTS DANS LES ARCHIVES LOCALES DE HUNEDOARA

(Résumé)

L'étude est réalisé ayant à la base quelques matériaux inédits, trouvés dans les archives de Hunedoara et se rapportent au corporation des tannants des tanneurs d'Orăștie en 1803—1863.

Après une courte histoire de l'activité des corporations à Orăștie, le long Moyen Âge est présenté le corporation des tanneurs, et on fait de renvois à l'organisation et à son fonction.

Les dates extraites de protocole apportent des nouveaux éléments à la connaissance du caractère de cette organisation, à la connaissance des critères d'après qui on faisait l'élection dans les fonctions de conduire, aussi à la connaissance du procès du travail dans le corporation et aux relations sociales qui existent parmi les membres du corporation.

À la suite de l'entrée des relations capitalistes on met en evidence l'inégalité de l'intérieur du corporation et dans le 1872 ceux-ci sont annulés par la loi.

D'après cette date le corporation des tanneurs d'Orăștie continue exister sous la forme d'une association professionnelle avec un caractère civil jusqu'au 1884.